Batı Klasikleri

İON

Eflâtun

M.E.B.

BATI KLASİKLERİ

ION

Eflâtun

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI : 1126
BİLİM ve KÜLTÜR ESERLERİ DİZİSİ : 254
: Batı Klasikleri ; 54

Kitabın adı
ION
Yayın Kodu
97.34.Y.0002.546
ISBN 975.11.0113.1
Baskı yılı
1997
Baskı adedi
5.000
Dizgi, baskı, cilt
MİLLÎ EĞİTİM BASIMEVİ

Yayımlar Dairesi Başkanlığı'nın
9.12.1994 tarih ve 7966 sayılı yazıları ile
üçüncü defa 5.000 adet basılmıştır.

Batı Klasikleri

ION

Eflâtun

Çeviren
İhsan BOZKURT

İstanbul 1997

Eski Yunan has isimlerinin yazılışı hakkında not

Yunan eserlerinin tercümesinde tanrı, insan ve memleket isimlerini, asıllarındaki imlâya uygun bir surette yazmayı muvafık bulduk; bunun için de bugün Avrupa milletlerinin hemen hepsinde kullanılan *transcription* usulünü aldık. Yunancanın her harfi, aşağıdaki cetvelde gösterildiği gibi, tek veya çift harfle karşılanmıştır. *Th* ve *kh* gibi çift harfleri kullanmaya lüzum vardı; çünkü Yunancanın Θ sını da, T sini de *t* ile gösteremezdik, ikisini ayırmak zaruri idi. X için de sadece *h* harfini alsaydık Yunancada sesli harflerin önüne bazan gelen ' işareti ile karışması kabildi.

Ph çift harfine gelince, Yunancanın Φ harfini Avrupalılar öteden beri böyle gösterirler; vaktiyle Romalılar da öyle göstermişlerdir; demek ki o harfin telâffuzu Romalıların *f* harfinin telâffuzuna tamamiyle uymuyormuş.

Romalılar ve bugünkü Avrupa milletleri Yunancanın Ξ harfini de x ile gösterirler; fakat x harfi bizim alfabemizde yoktur: onun için bunun yerine *ks* çift harfini kullanmayı daha münasip bulduk.

Yunanca isimlerde *y* harfi sessiz değil, sesli harftir ve Yunancanın Y harfini gösterir; mutlak değildir; bugünkü Yunanlılar onu *i* okumaktadırlar.

Çift sesli harfleri de gene çift olarak gösterdik. Ancak (ov) yerine yalnız bir *u* koyduk; bu, şimdiki milletlerarası *transcription*'da da böyledir.

Α	A	Η	E	Ν	N	Τ	T
Β	B	Θ	Th	Ξ	Ks	Υ	Y
Γ	G	Ι	İ	Ο	O	Φ	Ph
Δ	D	Κ	K	Π	P	Χ	Kh
Ε	E	Λ	L	Ρ	R	Ψ	Ps
Ζ	Z	Μ	M	Σ	S	Ω	O

Sesli harflerden evvel gelen ° işareti *h* ile gösterilmiştir.

KONUŞANLAR :

SOKRATES

ION

SOKRATES. — Hoş geldin Ion, nereden 530
geliyorsun? Yurdu Ephesos'tan mı?

ION. — Hayır Sokrates, Epidauros'tan, Asklepios şenliklerinden geliyorum.

SOKRATES. — Epidauros'lular da Tanrının şerefine rhapsod [1] müsabakaları mı yapıyorlar?

ION. — Yapıyorlar ya... Hem her türlü sanat müsabakaları da yapıyorlar.

SOKRATES. — Peki, sen müsabakaya girdin mi? Bir şey başardın mı?

ION. — Birinci mükâfatı biz kazandık, b
Sokrates.

SOKRATES. — Çok güzel, Ion; Panathenaia müsabakalarında da kazanmaya çalışalım.

ION. — Tanrı isterse kazanacağız, Sokrates.

SOKRATES. — Doğrusu, Ion, siz rhapsodların sanatına çok defa gıpta ettim; çünkü sanatınızda süslü giyinmek, elden geldiği kadar güzel görünmek, üstelik birçok iyi şairle-

[1] Şairlerin eserlerini dolaşıp gezdikleri yerlerde okuyan kimseler. Bunlar söyledikleri şiirleri şarkı şeklinde söylemez, yalnız okurlardı.

rin, hele bunların en iyisi, en tanrıcası olan Homeros'un eserleri içinde yaşamak, onun yal-
c nız mısralarını değil, düşüncelerini de iyice bilmek gerekiyor. Böyle bir sanata gıpta edilmez mi? Şairlerin ne dediklerini anlamıyan bir kimse rhapsod olamaz, çünkü rhapsod, dinleyiciler önünde şairin düşüncesinin tercümanıdır. Onun ne demek istediği bilinmezse, böyle bir iş iyice başarılmaz. Bütün bunlar gerçekten gıpta edilecek şeyler..

ION. — Doğru söyliyorsun, Sokrates; benim de en çok emek verdiğim şey, sanatımın bu yönü olmuştur. Homeros üzerine en güzel sözleri ben söylerim sanıyorum. Ne Lampsakos'lu Metrodoros ne Thasos'lu Stesimbrotos,
d ne Glaukon, gelmiş geçmiş insanların hiçbiri, Homeros üzerinde benim kadar güzel düşünceler söylememiştir, Sokrates.

SOKRATES. — Güzel söyledin, Ion. Bunu göstermeyi herhalde benden de esirgemezsin.

ION. — Homeros'un değerini nasıl belirttiğimi görmek, doğrusu zahmete değer. Homerid [1] lerin bana bir altın taç vermeleri gerçekten yerinde olur.

---

[1] Ceddinin Homeros olduğunu söyleyen Khios (şimdiki Sakız) lı bir aile. Eflâtun'nun başka parçalarından da anlaşıldığı gibi, buradaki Homerid'lerden bu aile değil, Homeros'un taraftarları anlaşılmalıdır.

SOKRATES. — Seni başka bir zaman dinlemek için herhalde bir fırsat kollarım. Bugün sana yalnız birşey soracağım. Bu hünerini Hesiodos'la Arkhilokhos'ta da gösteriyor musun? Yoksa yalnız Homeros'ta mı gösteriyorsun? 531

ION. — Yalnız Homeros'ta. Bu da bence yeter.

SOKRATES. — Homeros'unda Hesiodes'un da üzerinde aynı sözler söyledikleri şeyler var mı?

ION. — Var.. Hem de çok var sanıyorum, Sokrates.

SOKRATES. — Bu konular üzerinde Homeros'un dediklerini Hesiodos'un dediklerinden daha iyi anlatırsın?

ION. — Her ikisini de bir, Sokrates. Yeter ki ikisi de bu şeyler üzerinde aynı sözleri söylemiş olsunlar.

SOKRATES. — Ya üzerinde aynı sözleri söylemedikleri konularda, diyelim: bilicilik sanati üzerinde, Homeros da Hesiodos da birçok şeyler söylemişlerdir, değil mi? b

ION. — Evet.

SOKRATES. — Peki, bu iki şairin biliciliğe dair söyledikleri aynı veya ayrı şeyleri, sen mi daha iyi anlatırsın, yoksa iyi bir bilici mi?

ION. — İyi bir bilici.

SOKRATES. — Peki, sen bilici olsaydın, söyledikleri aynı şeyleri anlatabildiğine göre, söyledikleri ayrı şeyleri de anlatamaz mıydın?

c *ION.* — Elbette anlatabilirdim.

SOKRATES. — Ama, nasıl oluyor da Homeros'ta bu kadar ustalık gösteriyorsun, Hesiodos'ta, öteki şairlerde göstermiyorsun? Homeros'un anlattıkları, bütün öteki şairlerin anlattıklarından başka mı? Homeros'un çok defa ele aldığı şeyler: savaş, iyi veya kötü bir sanatı olan veya olmayan insanlar arasında ilişkiler, tanrıların birbirleriyle veya insanlarla
d ilişkileri, göklerde olup bitenler, Hades'tekiler, kahraman nesilleri... değil midir? Onun şiirleri bütün bunları kavramıyor mu?

ION. — Doğru, Sokrates.

SOKRATES. — Güzel ama öteki şairler de bunları ele almıyorlar mı?

ION. — Evet Sokrates, fakat Homeros gibi değil.

SOKRATES. — Peki nasıl? Daha mı kötü olacak?

ION. — Hem de çok daha kötü olarak..

SOKRATES. — Demek Homeros bunları daha iyi söylüyor.

ION. — Daha iyi, Sokrates, buna hiç şüphe yok.

SOKRATES. — Peki, sevgili Ion, birçok kişi, sayılar üzerinde konuşurken, bunlar arasında biri iyi konuşsa, bu doğru konuşanı ötekilerden ayırt edecek biri çıkmaz mı?

ION. — Çıkar. e

SOKRATES. — Doğru konuşmayanları gene bu adam mı ayırt eder, yoksa başka biri mi?

ION. — Bence gene bu adam,

SOKRATES. — Bu adam sayı sanatını bilendir, değil mi?

ION. — Evet.

SOKRATES. — Peki, birçok kimseler aralarında insana yarayan yiyecekler üzerine konuşsalar, bunlardan biri de çok iyi konuşsa, bu çok iyi konuşanla o kadar iyi konuşmayanı ayırt edecek olan, başka başka adamlar mıdır, yoksa hep bir adam mı?

ION. — Elbette hep bir adam.

SOKRATES. — O kim olabilir? Ona ne derler?

ION. — Hekim.

SOKRATES. — Sözün kısası, Ion, birçok kişi aynı şeyler üzerinde konuşurken, iyi ko- 532
nuşanı da, kötü konuşanı da hep aynı adam ayırt eder. Bu adam kötü konuşanı ayırt edemezse, iyi konuşanı da ayırt edemez; tabii aynı şey konuşulduğu zaman demek istiyorum.

ION. — Evet öyle, Sokrates.

SOKRATES. — Demek iyi konuşanı da o kadar iyi konuşmayanı da ayırt etmek hüneri aynı adamda bulunuyor.

ION. — Evet.

SOKRATES. — Öyleyse sence bir yandan Homeros, öte yandan Arkhilokhos'la Hesiodos gibi şairler aynı konular üzerinde konuşuyorlar ama, aynı şekilde değil, yani Homeros iyi konuşuyor; ötekiler Homeros kadar iyi konuşamıyorlar.

ION. — Böyle demekle gerçeği söylüyorum, Sokrates.

SOKRATES. — O halde, kimin iyi konuş-
b tuğunu anlıyorsan, o kadar iyi konuşmayanların da daha aşağı olduklarının farkına varacaksın.

ION. — Öyle sanıyorum.

SOKRATES. — Öyleyse dostum Ion öteki şairleri, Homeros'u anlattığı kadar iyi anlatabilir dersek yanılmayız; çünkü, senin de kabul ettiğine göre, aynı adam, aynı şeyler üzerinde konuşan herkes hakkında doğru hükümler verebilir.

ION. — Peki öyleyse, neden başka bir şa-
c irin sözü geçerken hiç ilgi duymuyorum, söyleyecek değerli bir şey bulamıyor, uyuklıyorum

da Homeros'tan söz açılınca uynıp dikkat kesiliyorum ve kafama birçok, birçok düşünceler geliyor?

SOKRATES. — Bunu bulmak zor bir şey değil, dostum. Şunu herkes açıkça bilir ki Homeros üzerinde söylediklerin, sanat veya bilgiden gelmiyor; sanattan gelseydi, bütün öteki şairler üzerinde de böyle konuşabilirdin, çünkü genel bir şiir sanatı vardır, değil mi?

ION. — Evet.

SOKRATES. — Başka her hangi bir sanatı d
bütün olarak alırsak, aynı araştırma yolu bütün sanatlar üzerinde hüküm yürütmeye yaramaz mı? Ne demek istediğimi anlatayım mı, Ion?

ION. — Anlat, Sokrates, siz bilgeleri dinlemekten pek hoşlanırım.

SOKRATES. — Keşke bu dediğin doğru olsa, Ion! Ama bilge sizlersiniz. Siz rhapsodlar, oyuncular, şiirlerini okuduğunuz şairler.. Ben, bu işlerin dışında kalan bir adama yakışacağı gibi, sadece doğruyu söylüyorum. Demin sorduğumu ele al; bir sanat, bütün olarak kavranınca, aynı araştırma yolu her şey hakkında hüküm yürütmeye yarar, dedim. Bu- e
nu görmek ne kadar sade, düpedüz, herkesin anlayabileceği bir şeydir, bir düşün. Bir misal alayım. Genel bir resim sanatı vardır, değil mi?

ION. — Evet.

SOKRATES. — Geçmişte de, şimdi de birçok iyi veya kötü ressamlar yaşanmış veya yaşamaktadır, değil mi?

ION. — Elbette.

SOKRATES. — Hiçbir adam gördün mü ki Aglaophon'un oğlu Polygnotos'un resimlerinde iyi olanları, kötü olanları ayırt edebilsin
533 de başkalarının resimlerinde edemesin; başka ressamların eserleri karşısında uyuklasın, şaşırsın, söyleyecek bir şey bulamasın da Polygnotos veya istediğin her hangi bir ressam üzerinde söz söylemek gerektiği vakit uyanıp dikkat kesilsin, söyleyecek birçok düşünceleri olsun?

ION. — Görmedim, Sokrates, Zeus hakkı için görmedim.

SOKRATES. — Heykeltraşlıkta hiçbir a-
b dam gördün mü ki, yalnız Meton'un oğlu Daidalos'un yahut Panopeios'un oğlu Epeios'un, veya Samos'lu Theodoros'un veya her hangi bir heykeltraşın güzel eserlerini anlatabilsin de başka heykeltraşların eserlerine gelince şaşırsın, uyuklasın, söyleyecek bir şey bulmasın?

ION. — Hayır, Sokrates, görmedim.

SOKRATES. — Flavta veya kitara çalma, kitara ile şarkı söyleme, şiir okuma konula-
c rında, Thamyras, Orpheus, İthake'li rhapsod phemios üzerinde söz söyleyebilen ama söz

Ephesos'lu Ion'a gelince söyleyemeyen bir adam görmemişsindir, herhalde..

ION. — Buna karşı bir diyeceğim yok, Sokrates. Ama şunu biliyorum ki Homeros üzerinde kimse benden daha iyi söz söyleyemez; birçok düşüncelerim var; herkes iyi konuştuğumu kabul ediyor. Öteki şairlere gelince, hiçbir şey söyleyemiyorum. Bu neden acaba? Bir bakıversen..

SOKRATES. — Görüyorum, Ion. Bunun neden böyle olduğunu sana da göstereceğim. Homeros üzerinde iyi konuşmanı sağlayan bu vergi, demin de söylediğim gibi, bir sanat değil, tanrısal bir erkedir. Seni canlandıran bu erke, Euripides'in Magnesia taşı, herkesin de Heraklea taşı dediği taşa benzer. Bu taş yalnız demir halkaları çekmekle kalmaz, halkalara kendi erkesini geçirir, bunlar da tıpkı bu e
taş gibi başka halkaları çekerler, öyle ki bazen birbirine yapışmış bir sürü demir halka görülebilir; her halka erkesini o taştan alır. İşte Musa'lar şairlere böyle ilham verirler; şairler de bu ilhamı başkalarına geçirirler; böylece bir ilhamlar zinciri meydana gelir. Büyük epos [1] şairleri o güzel şiirlerini sanatla değil, tanrı ilhamıyla, tanrı cezbesiyle yaratırlar. Büyük lirik şairler de öyle. Korybant [2] lar 534

[1] Destan.

[2] Kybele'nin rahipleri; bunlar kadın - tanrılarına çılgın rakslarla taparlardı.

ancak kendilerinden geçtikleri zaman dönmeye başladıkları gibi, lirik şairler de herkesin bildiği o güzel şarkılarını yaratırken kendilerinden geçmişlerdir. Ahenkle ölçünün içine girer girmez cezbeye kapılırlar; artık esirme içindedirler. Akılları başlarından gitmiş, esirmeye dalmış bir halde, süt ve bal çeken Bakkant'lara benzerler. Lirik şairlerin ruhları, kendilerinin de dedikleri gibi, işte böyledir. Onlar Musa'ların bahçelerinde, ağaçlı vadilerinde,
b arılar gibi oraya buraya uçuştuklarını, bal pınarlarından bal aldıklarını, şiirler koparıp bize getirdiklerini söylerler. Böyle demekte haklıdırlar da. Çünkü şair, hafif kanatlı kutsal bir şeydir; ilham duymadan, kendinden geçmeden, aklı başında iken birşey yaratmaz. Tanrı vergisi olmayınca kimse şiir söyleyemez, gelecekten haber veremez. İşte şairler, senin Homeros üzerinde yaptığın gibi, konuları üzerinde
c o güzel sözleri sanatla değil, bir tanrı vergisiyle söylediklerinden, her biri ancak Musa'nın kendisini sürüklediği cinste, kimi Dithyrambos' [1] ta, kimi Enkomion' [2] da, kimi Hyporkheima' [3] da, kimi Epos'ta, kimi İambos [4] ta başarı gösterebilir. Her biri, o bir

---

[1] Dionysos şerefine bir kült şarkısı.

[2] Methiye.

[3] Musikili ve şarkılı rakslar (bugünkü pantomimalara benzer).

[4] Bir uzun bir kısa mısralı hicviye.

tek cinsin dışında kalan cinslerde kötüdür. Çünkü şiirlerini sanatla değil, tanrısal bir erke ile söyler. Öyle ya, şairler, bir tekini bile sanat kuvvetiyle işlemesini bilselerdi, ötekilerini işlemek de ellerinden gelirdi. Tanrı, tıpkı geleceği görenlere, ilham almış bilicilere yaptığı gibi, şairlerin akıllarını çıkarıp onları kendi sözcüleri olarak alıyorsa bu, onları dinleyen bizlere, bütün o değerli şeyleri -akılları olmadığına göre-onların söylemediğini, onların d
ağzıyla Tanrının söylediğini göstermek içindir. Khalikis'li Tynnhikos, ileri sürdüğüm bu düşüncenin en iyi tanıtıdır. Bu şair, Paion [1] dan başka hatırlamaya değer hiçbir şey söylememiştir. Paion ise herkesin ağzında olan bir şiir, lirik şiirlerin belki en güzelidir; kendisinin de dediği gibi, Musa'ların bir buluşudur. Tanrı, hiçbir şüpheye meydan vermemek için bu şair yoluyla bize şunu göstermiştir sanıyorum: bu güzel şiirler ne insana yakışır, ne insan işidir. Bunlar Tanrıya yakışır, Tanrı işidir; 535
şair de tanrıların tercümanıdır. Çünkü şairler, -hangi tanrının cezbesi altında olduklarını bir yana bırakalım,- herhalde bir cezbe altındadırlar. İşte bunu göstermek için Tanrı en kötü şairi aldı; ona, ağzıyla en güzel şiiri söyletti. Doğru söylemiyor muyum Ion?

---

[1] Phoebos şerefine bir şiir; sonraları paion'lar başka tanrılar şerefine de yazılmıştır.

ION. — Doğru, Sokrates, bu sözlerinle ruhuma işliyorsun. Ben de iyi şairler, bir tanrı vergisiyle tanrıların tercümanı oluyorlar, sanıyorum.

SOKRATES. — Siz rhapsodlar da şairlerin tercümanı değil misiniz?

ION. — Hakkın var, Sokrates.

SOKRATES. — Öyleyse siz, tercümanların tercümanısınız,

ION. — Doğru.

b *SOKRATES.* — Haydi öyleyse, Ion, soracağıma açıkça cevap ver: eposlardan herhangi bir parçayı okurken, diyelim: Odysseus'un kapının eşiğine atılarak taliplere kendini tanıttığı ve okları ayakları önüne döktüğü veya Akhilleus'un Hektor'un üzerine saldırdığı yeri, yahut Andromakhe'yi, Hekabe'yi, Priamos'u anlatan acıklı bir parçayı okurken, seyircileri heyecandan heyecana sürüklerken, aklın başında mı, değil mi? İlhamla sürüklenen ruhun o oku-
c duğun olayların geçtiği yerlerde değil mi? İthake'de, Troia'da veya herhangi bir yerde değil mi?

ION. — Bu verdiğin tanıt gerçekten dikkate değer, Sokrates. Ben de sana şunu açıkça söyleyeceğim. Acıklı bir parça okurken gözlerim yaşla doluyor, Korkunç yahut dehşetli

bir parça okurken saçlarım korkudan dimdik oluyor, yüreğim heyecanla çarpıyor.

SOKRATES. — Peki, renk renk elbiseler giymiş, altın çelenkler takınmış bir adam, bu süsler elinden gitmediği halde, kurban törenlerinde veya şenliklerde ağlayıp dururs a ve kendine dost yirmi bin kişi arasında, kendine kötülük edilmediği halde, kendisi soyulmadığı halde, dehşetten dehşete düşerse, bu adamın aklı başındadır, diyebilir miyiz? d

ION. — Hayır, Sokrates, aklı başında diyemeyiz, doğrusu.

SOKRATES. — Biliyor musun ki sizler, seyircilerin çoğu üzerinde aynı etkide bulunuyorsnnuz?

ION. — Çok iyi biliyorum, Sokrates; çıktığım yerden bakıyorum, söylediklerimi dinlerken ağladıklarını, bakışlarını korku bürüdüğünü, titrediklerini görüyorum. Onlara dikkat etmeliyim de, çünkü ağlatırsam, alacağım para yüzümü güldürür, güldürürsem, para alacak zaman geldi mi ben ağlarım. e

SOKRATES. — İşte, Ion, seyirci, demin sözünü ettiğim, erkelerini, Heraklea taşından başlayarak, birbirinden alan halkaların sonuncusudur; orta halka sensin, rhapsod ve oyuncu olan sen; birinci halka şairdir. Tanrı da, ara- 536

daki bu vasıtalarla, erkesini birinden ötekine geçirerek, insanın ruhunu nereye isterse oraya çeker. Böylece, tıpkı Heraklea taşına olduğu gibi, Musa'ya bağlı olan halkaların yanına asılı, Koreut' [1] ların, koro öğretmenleri ve yardımcılarının meydana getirdiği uzun bir zincir vardır. Bir şair, bir Musa'ya bağlıdır, başka bir şair, başka bir Musa'ya; biz buna, şair
b cezbe içindedir, diyoruz; bu, şair Musa'ya bağlı demektir. Bu ilk halkalara, yani şairlere, başka halkalar bağlanıyor, bunlar da ilhamlarını şu veya bu şairden alıyorlar; bazıları Orpheus'tan, bazıları Musaios'tan... Ama çoğu Homeros'a bağlı, Homeros'un cezbesi altında. İşte sen bunlardansın, Homeros'un cezbesi altındasın; başka bir şairin şiiri okununca uyukluyorsun, söyleyecek bir şey bulamıyorsun; halbuki Homeros'un bir şiiri kulağına geldi mi, uyanıyorsun, ruhun coşuyor, kafana sürü sürü fikirler geliyor. Çünkü söylediklerin sanattan, bilgiden değil, bir tanrı vergisiyle, bir tanrı cezbesiyle geliyor. Korybantlar, cezbesi altında bulundukları tanrının şarkısını duydular
c mı, bu şarkıyla gidecek hareketleri, sözleri hemen bulurlar: öteki tanrıların şarkıları onlara hiç işlemez. Sen de bunlar gibisin, Ion, Homeros'un sözü geçince, söyleyecek birçok şey

[1] Tragedia'larda olsun, komedialarda olsun, lirik eserlerde olsun, koroları teşkil eden kimselere derlerdi.

buluyorsun, başka şairlere gelince, bir şey söy-
-lemiyorsun; bu neden diye bana soruyorsun:
Homeros'u övmedeki ustalığını sanata değil, d
bir tanrı vergisine borçlusun da ondan.

ION. — Güzel söyledin, Sokrates, ama Homeros'u överken, kendimden geçip cezbe altında olduğuma beni inandırmak için böyle güzel sözler söyleyebileceğini ummuyorum; hele beni Homeros üzerinde konuşurken duysan, böyle bir şeye şüphesiz sen de inanmazsın.

SOKRATES. — Elbette seni dinleyeceğim, e
ama önce şuna cevap ver: Homeros'un sözünü ettiği şeyler arasında sen hangileri üzerinde iyi konuşursun? Hepsi üzerinde değil her halde.

ION. — Hepsi üzerinde, Sokrates, bunu böyle bil.

SOKRATES. — Homeros'un sözünü ettiği ama senin bilmediğin şeyler üzerinde de mi güzel konuşuyorsun?

ION. — Homeros'un sözünü ettiği, benim de bilmediğim şeyler nelermiş bakalım?

SOKRATES. — Homeros, çeşitli sanatlar 537
üzerinde, birçok yerlerde, uzun uzun konuşmuştur. Meselâ arabacının sanatı; mısraları hatırlasam, söylerim.

ION. — Ben hatılıyorum, söyleyeyim.

SOKRATES. — Patroklos şerefine olan yarışta, dönemece dikkat etsin diye, Nestor, oğlu Antilokhos'a ne öğüt veriyor, oku.

ION. — *Pırıl pırıl arabanda sola doğru yavaş yavaş eğil, sağdaki atı öğendire ve sesle dürt, dizgin ver, soldaki at dönemeç taşına öyle yakın geçsin ki, sanatla işlenmiş tekerleğin başlığı taşa değecekmiş gibi olsun; ama dikkat et taşa çarpma.*

b *SOKRATES.* — Yeter. Homeros'un bu mısraları doğru mu, doğru değil mi, bunu kim söyleyebilir? Hekim mi, arabacı mı?

ION. — Elbette arabacı.

SOKRATES. — Araba sürme sanatını biliyor da ondan mı, yoksa başka bir sebep mi var?

ION. — Araba sürme sanatını biliyor da ondan.

SOKRATES. — Tanrı her sanata bir şeyi bilmek özelliğini vermiştir, öyle değil mi? Dümencinin sanatıyla bildiğimiz bir şeyi, hekimin sanatıyla bilemeyiz sanırım.

ION. — Öyle.

SOKRATES. — Dülgerin sanatıyla bildiğimizi de, hekimin sanatıyla bilemeyiz, değil mi?

ION. — Evet.

SOKRATES. — Bütün sanatlarda da böyle değil mi? Bir sanat sayesinde bildiğimiz bir şeyi başa bir sanat sayesinde de bilebiliriz miyiz? Ama buna cevap vermeden önce, şunu söyle: İki sanat olunca, bunlar birbirinden ayrıdır, değil mi? d

ION. — Evet.

SOKRATES. — Ben, sanatlara ayrı ayrı adlar veriyorum, çünkü şu sanat şu şeylerin bilgisidir, bu sanat bu şeylerin bilgisidir, diyorum. Sence de öyle değil mi?

ION. — Öyle.

SOKRATES. — İki sanat aynı şeylerin bilgisi olsa, ikisi de aynı şeyleri öğrettiğine göre, birini ötekinden niçin ayıralım? Bak meselâ, elimde beş parmak olduğunu biliyorum, sen de öyle. Şimdi ben sana, bu aynı şeyi, sen de, ben de aynı sanatla mı — yani sayı sanatıyla mı — yoksa başka başka sanatlarla mı biliyoruz diye sorsam, elbette aynı sanatla diye cevap verirsin. e

ION. — Elbette.

SOKRATES. — Şimdi, demin sormak istediğime cevap ver bakalım: bütün sanatlarda da böyle mi? Yani, aynı sanat bize aynı şeylerin bilgisini vermeli, başka bir sanat, ayrı bir sanat olduğuna göre, aynı şeylerin değil, başka şeylerin bilgisini vermelidir, değil mi? 538

ION. — Öyle sanıyorum, Sokrates.

SOKRATES. — Demek, kendinde bir sanat olmayan bir kimse, bu sanata ait söylenen sözler, görülen işler üzerinde iyi bir hüküm veremez.

b *ION.* — Hakkın var.

SOKRATES. — Demin okuduğun mısralarda, sen mi Homeros doğru veya yanlış söylüyor diye hüküm verebilir, yoksa arabacı mı?

ION. — Arabacı.

SOKRATES. — Çünkü sen rhapsodsun, arabacı değilsin, öyle değil mi?

ION. — Evet.

SOKRATES. — Rhapsodun sanatı, arabacının sanatından ayrıdır, değil mi?

ION. — Evet.

SOKRATES. — Ayrıysa, başka şeylerin bilgisidir.

ION. — Evet.

SOKRATES. — Homeros, Nestor'un oda-
c lığı Hekamede'nin yaralı Makhaon'a içecek verdiğini anlatırken, aşağı yukarı şöyle der: *Pramnos şarabına, pirinçten bir rendeyle, keçi sütünden yapılmış peynir rendeledi, sonra yanına, katık olsun diye soğan koydu.* Burada, Homeros'un doğru söyleyip söylemediğini anla-

mak, hekimin sanatıyla mı olur, rhapsodun sanatıyla mı?

ION. — Hekimin sanatıyla.

SOKRATES. — Peki, Homeros şöyle de- d
diği zaman: *Kırlarda yaşayan öküzün boynuzuna takılı, doymak bilmez balıklara ölüm saçan kurşun gibi, derinliklere daldı,* bu mısraların ne demek olduğunu, doğru olup olmadığını balıkçının sanatıyla mı, yoksa rhapsod'un sanatıyla mı anlarsın?

ION. — Elbette balıkçının sanatıyla, Sokrates.

SOKRATES. — Peki, tutalım ki sen de e
bana soruyor ve şöyle diyorsun: "Sokrates, madem ki Homeros'ta bu sanatlara ait parçalar buluyorsun, bak bakalım, biliciye, bilicilik sanatına ait parçalar, bir bilicinin doğru olup olmadığını anlayabileceği parçalar var mı?" Sana doğru olarak cevap vermek çok kolay olacak: Homeros birçok yerlerde biliciliğin sözünü eder; bak, Odysseia'da, Melampos soyundan bilici Theoklymenos taliplere ne der: *Zavallılar! Uğradığınız bu belâ nedir? Başla-* 539
rınızı, yüzlerinizi, kollarınızı, bacaklarınızı karanlıklar bürüyor; hıçkırıklar yükseliyor; yanaklarınızdan yaşlar akıyor; eşik, avlu hayallerle dolu, Erebos'a, karanlıklara doğru gidiyorlar! güneş gökten yok olmuş, her yanı uğur-

b *suz bir sis kaplamış.* İlias'ta da biliciliğe dair birçok parçalar var; bak meselâ surlardaki döğüşmelerde Homeros ne der: *Hendeği aşmak isteğiyle yanarlarken üzerlerine bir kuş geldi, yükseklerde uçan, orduyu solunda bıra-*
c *kan bir kartal; pençesinde hâlâ canlı, kan rengi kocaman bir yılan vardı, çırpınıyor, döğüşten vazgeçmiyordu; geriye doğru kıvrılarak, kendini tutan kartalın göğsüne, boynunun yanına vurdu, kartal can acısıyla, onu bırakıp kalabalığın ortasına attı, kendi de bağırarak*
d *rüzgârlar içinde uçup gitti.* Ben, bu parçaları, buna benzer parçaları incelemek, bunlar üzerinde bir hüküm vermek, bilicilerin işidir, derim.

ION. — Doğru söylüyorsun, Sokrates.

SOKRATES. — Sen de böyle dersen, doğ-
e ru söylemiş olursun, Ion. Haydi şimdi sıra senin; bak ben, Odysseia'dan, İlias'tan biliciye, hekime, balıkçıya ait parçalar çıkardım, sen de Homeros'un eserlerini daha iyi bildiğine göre, rhapsoda, rhapsodun sanatına ait parçalar çıkar, öyle ki bunları yalnız rhapsodlar inceleyebilsinler, bunlar üzerinde yalnız rhapsodlar hüküm verebilsinler.

ION. — Bütün parçalar rhapsodlara aittir, Sokrates; eminim.

SOKRATES. — Yok, Ion, bütün parçalar diyemezsin. Bu kadar mı kötü hatırlıyorsun? Unutkanlık rhapsod için iyi bir şey değildir.

ION. — Ne unutuyorum, Sokrates?

SOKRATES. — Rhapsodun sanatı, arabacının sanatından ayrıdır dediğini unuttun mu?

ION. — Unutmadım.

SOKRATES. — Bu sanat ayrı olduğuna göre, başka şeylerin bilgisidir, değil mi?

ION. — Evet.

SOKRATES. — Rhapsodun sanatı bütün 540
şeylerin bilgisi değildir, öyleyse rhapsod da her şeyi bilmez.

ION. — Evet öyle ama, yalnız birkaç şeyi bundan ayırmak gerekir.

SOKRATES. — Bu sözünle şunu demek b
istiyorsun herhalde: öteki sanatların hemen hepsine ait şeyleri bir yana bırakmak gerektir. Peki ama madem ki senin sanatın her şeyi bilmiyor, sanatının bildiği şeyler nedir?

ION. — Meselâ ben sanatımla, bir kadın veya erkeğin, bir kölenin veya hür bir adamın, bir başın veya onun emrinde bulunanların söyleyeceği sözleri bilirim.

SOKRATES. — Rhapsod, fırtınalar içinde bir gemiyi idare eden adamın söyleyeceği sözleri dümenciden daha mı iyi bilir diyorsun?

ION. — Hayır, bunu dümenci daha iyi bi- c
lir.

SOKRATES. — Bir hastaya bakan adamın söyleyeceklerini rhapsod hekimden daha mı iyi bilir?

ION. — Hayır.

SOKRATES. — Öyleyse kölenin söyleyeceği sözleri mi demek istiyorsun?

ION. — Evet.

SOKRATES. — Meselâ sığırtmaç bir kölenin azgın öküzleri yatıştırmak için söylediklerini rhapsod bilir, sığırtmaç bilmez, öyle mi?

ION. — Elbette değil.

SOKRATES. — Öyleyse, yün işleriyle uğraşan bir kadının yün işleri üzerinde söylediklerini mi, demek istiyorsun?

ION. — Hayır.

d *SOKRATES.* — Askerleri savaşa sürüklemek için onlara sözler söyleyen bir komutanın söylediklerini mi?

ION. — Evet, Sokrates. İşte bir rhapsodun bileceği şeyler.

SOKRATES. — Ne! Rhapsodun sanatı, komutanın sanatıyla bir mi?

ION. — Ben, komutanın söylemesi gerektiği şeyleri bilirim, Sokrates.

SOKRATES. — Kimbilir belki de iyi bir komutansın, Ion. Şimdi, hem iyi bir binici, hem de iyi bir kitaracı olsan, iyi ve kötü binekleri ayırt edersin, ama sana: iyi binekleri binicinin sanatıyla mı biliyorsun, yoksa kitarcının sanatıyla mı diye sorsam, ne cevap verirsin? e

ION. — Binicinin sanatıyla diye cevap veririm.

SOKRATES. — İyi kitara çalanları da kitaracının sanatıyla bilirsin, binicinin sanatıyla değil.

ION. — Evet.

SOKRATES. — Peki, mademki askerlik işlerini biliyorsun, bunu iyi bir komutan olarak mı, yoksa iyi bir rhapsod olarak mı biliyorsun.

ION. — Bunda hiçbir fark görmüyorum, Sokrates.

SOKRATES. — Bunu nasıl dersin? Rhapsodun sanatıyla komutanın sanatı aynı sanat mı? Yoksa ayrı ayrı iki sanat mı? 541

ION. — Bence aynı sanat.

SOKRATES. — Öyleyse, iyi rhapsod olan, iyi bir komutandır.

ION. — Ben böyle düşünüyorum, Sokrates.

SOKRATES. — Demek, iyi komutan olan da iyi bir rhapsoddur.

ION. — Yoo, bak bunu diyemeyiz.

b *SOKRATES.* — Ama sence iyi bir rhapsod, iyi bir komutan değil mi?

ION. — Hiç şüphe yok.

SOKRATES. — Sen Hellas'ın en iyi rhapsodu değil misin?

ION. — Evet, Sokrates, en iyisi.

SOKRATES. — Peki, Hellas'ın en iyi komutanı da sen misin?

ION. — Hiç şüphe etme, Sokrates, çünkü bu sanatı Homeros'tan öğrendim.

SOKRATES. — Peki, mademki Hellenlerin en iyi komutanı ve en iyi rhapsodusun, niçin rhapsodluk edip Hellas'ta dolaşıp duruyorsun da, ordulara komutanlık etmiyorsun? Hellenlerin başına altın çelenk geçirmiş rhapso-
c da ihtiyaçları var da, komutana ihtiyaçları yok mu sanıyorsun?

ION. — Sokrates, bizim şehir, sizin idareniz altındadır, askerlerine de siz komuta ediyorsunuz, onun için bizim şehrin komutana ih-

tiyacı yoktur; sizin şehre ve Ispartaya gelince, onlar da beni komutan seçmezler, çünkü siz kendinizin yeter komutanları olduğunu sanıyorsunuz.

SOKRATES. — Dostum Ion, Kyzike'li Apollodoros'u tanımıyor musun?

ION. — O da kim?

SOKRATES. — Yabancı olduğu halde, Atinalıların çok kere ordularına komutan seçtikleri adam; tıpkı, yabancı oldukları halde, değer gösterdikleri için, şehrimizin komutanlığa, başka mevkilere yükselttiği Andros'lu Phanosthenes, Klazomenai'li Herakleides gibi... Bu böyle olduğuna göre, şehrimiz, Ephesos'lu Ion'da değer bulursa, niçin onu da komutan seçmesin, niçin ona da şerefli mevkiler vermesin? Siz Ephesos'lular aslında Atinalı değil misiniz? Ephesos herhangi başka bir şehirden aşağı mı? Haydi bunları bırakalım, asıl işimize dönelim: Homeros'u övmedeki ustalığının, dediğin gibi, bir sanattan veya bilgiden geldiği doğruysa, bana haksızlık ediyorsun; çünkü, Homeros üzerinde birçok güzel şeyler bildiğini söyledin, bunu bana göstermeyi vadettin, halbuki hiçbir şey göstermedin, beni aldattın; bununla da kalmadın, Homeros'un sözünü ettiği şeylerden hangileri üzerinde usta olduğunu, üst üste sorduğum halde, söylemek

istemedin. Gûya Proteus gibi davrandın: birçok şekillere girdin, her yana kıvrıldın, sonra elimden sıyrıldın, önüme komutan olarak çıkıverdin. Bütün bunları da Homeros'taki ustalı-
542 ğını bana göstermemek için yaptın. Demin söylediğim gibi, sen Homeros üzerindeki bilgilerin sanattan geliyor diyorsan, bunu bana göstermeyi de vadediyorsan, beni aldatıyorsun, haksızsın; yok, bilgilerin sanattan gelmiyor, ve benim dediğim gibi sen, bir tanrı vergisi, bir tanrı cezbesiyle hiçbir şey bilmeden Homeros üzerinde güzel sözler söylüyorsan, haksızlık etmiyorsun. Şimdi seç bakalım: haksız bir adam olarak mı tanınmak istiyorsun, tanrısal bir adam olarak mı?

b *ION.* — İkisinin arasında çok fark var, Sokrates. Tanrısal olarak tanınmak çok daha güzel.

SOKRATES. — Peki Ion, sence daha güzel olanı biz de senden esirgemiyelim, tanrısal ol, ama Homeros'u bilgiyle övüyorum deme.